

Avrupa'nın karanlık odaları

ALİ BULUNMAZ

alibulunmaz@cumhuriyet.com.tr

Jonathan Holt, edebiyat aracılığıyla Avrupa'nın yakın geçmişini eleştiren günümüzün önemli isimlerinden. Yazarın Carnivia üçlemesinin ilk kitabı Yüz Karası, Bosna Savaşı'ndan Vatikan'a oradan da NATO'ya varan kimi kirli politikaları kurguyla birleştirip gözler önüne sermişti. Maskeler şehri Venedik ise romanda (ve üçlemede) hayli can alıcı bir yere sahip. İşlenen bazı cinayetlerle birlikte şifreli bilgilerin toplanıp dağıtıldığı bir merkez konumunda. Aynı zamanda Yüz Karası'nda sıralanan olayların bütününde adı geçen ilişki ağını aydınlatmaya uğraşanların yer aldığı bir şehir. Kent, ikinci **Kitap** Kayıp Geçmiş'te de yine ön planda.

Dizinin yeni kitabı Kayıp Geçmiş'te Holt bizi, bir kez daha Avrupa'nın karanlık tarafıyla yüzleştirirken bu sefer, günümüzle Soğuk Savaş arasında mekik dokuyoruz.

BİLGİ, GERÇEK VE KURGU

Holt, Kayıp Geçmiş'te okuru CIA, Vatikan ve İtalyan askerî polisi Carabinieri arasında gidip gelen bir kurgunun içine atıyor. Gizli bir buluşmaya (ya da buna eğlence de diyebiliriz) katılan genç bir kız kaçırılınca Carabinieri'nin iki üyesi Piola ve Kat, konunun üstüne giderek hem mevzuu derinleştiriyor hem de birbirine karşı hissettikleri ortalaşa saçılıyor.

Kitapla ilgili olarak Holt'un düştüğü bir notu paylaşıp öyle devam edeyim: Kayıp Geçmiş, tamamen kurmaca gibi görünse de büyük oranda belgelere ve gerçeklere dayanıyor. 1945 sonrası tüm Avrupa'da olduğu gibi İtalya'da da komünizme karşı mücadele gündemin ilk sırasındaydı. ABD'nin başını çektiği bu mücadele birliği, ülkelerin tamamında komünizm karşıtı güçlerin yanı sıra dinî yapılanmaları ve siyasi partileri kullandı, bu işe büyük paralar yatırdı. Kurulan bazı gizli örgüt ve cemiyetler, söz konusu "mücadelede" ABD saflarında savaştı. Holt da bu karmaşık yapının ve tarihsel sürecin önemli duraklarından bir roman türetmiş ve Carnivia üçlemesinin ikinci kitabı Kayıp Geçmiş

Jonathan Holt, Carnivia üçlemesinin ikinci kitabı "Kayıp Geçmiş"le günümüz İtalyası'ndan Soğuk Savaş dönemine uzanıyor. CIA, Vatikan ve siyaset bağlantılarıyla öne çıkan romandaki olay örgüsü, tarih ve kurmaca ilişkisiyle derinleşiyor.

de böylece ortaya çıkmış. Dolayısıyla bir kez daha bilgi-gerçek-kurgu üçlüsünün yan yana yürüdüğü Holt romanıyla karşı karşıyayız.

Kitabın açılışı, aslında yabancıtı olmadığımız anlardan oluşuyor: Uçuk oyunlar veya eğlenceler peşindeki bir grup insan, Stanley Kubrick'in Gözleri Tamamen Kapalı filmindeki malikâne sahnesine benzer bir ortamda, tuhaf fantezilerle odalara çekiliyor. Onları izleyen ve bu ortama girmek istemeyen Mia ise ne olduğunu anlamadan; maskesi çıkarılıp başına geçirilen çuvala ve elleri bağlanarak mekândan kaçırılınca hareketli ve bol muammalı roman da başlıyor.

Ardından Holt, diğer karakterleri sahneye sürüyor: İnşa edilen yeni ABD üssünde insan kalıntıları bulunmasıyla sabahın ilk ışıklarında uyandırılan Carabinieri polisi Aldo Piola. İkincisi, Katerina Tapo, nam-ı diğer Kat. O da üstte görevli ABD askerlerinden birinin kızının kaçırılma ihbarının kendisine ulaşmasıyla kurguya dâhil oluyor.

Kayıp Geçmiş, üç koldan yürüyen bir **Kitap**. Bir tarafta bir iskelet, öbüründe yaşını daha büyük göstermek için sahte kimlik satın aldığı ortaya çıkan kayıp Mia ve Vatikan arşivindeki 1940'ların ortasına ait belgelerle mektupların varlığı. Böyle bakıldığında, konu epey dağınık görünüyor fakat Holt için gidişat, yani meselelerin birleşmesi, büyük bir sürprizden daha önemli. Bu nedenle yazar, ağır ağır ve gerek gütmüzdün gerek geçmişten ayrıntılarla

sonuca giden yolun taşlarını döşüyor. Bunlar içinde 1940'larda CIA'nin temellerini oluşturan haber alma birimi, Mia'nın kişilik özellikleri ve onun babasının mensubu olduğu ABD ordusunun iç yüzü, Vatikan'ın yine 1940'lara kadar uzanan ilişkileri ve Soğuk Savaş döneminin kendine has örgütlenmeleri de yer alıyor. Hatta Yüz Karası'nda karşımıza çıkan Melkisedek Tarikatı, Kayıp Geçmiş'te bir kez daha beliriyor.

"İŞLEMekten KEYİF ALINAN BİR GÜNAH"

Holt'un **Kitapta**, bir ileri gitmesi bir geri dönmesi elbette boşuna değil. Bu olaylar silsilesi bize bir soru da sorduruyor: Genç kızın kaçırılışının geçmişle ne ilgisi var? Bu olay, bir hesaplaşmanın veya öz alma isteğinin sonucu mu? Aslında Holt, belli ipuçları veriyor ama ana damar, 1940'ların İtalyası'nda yaşananlarla bağlantılı. "Kurbanlar için adalet", hem Mia'nın kaçırılışıyla hem de ABD üssünde bulunan iskelet olayını aydınlatılmasıyla yakından ilintili. Holt, böylece geçmişle günümüzü birbirine bağlayan bir suç ve adalet teması geliştiriyor. Mia'yı kaçırılanları, Carnivia sitesinden genç kızın görüntülerini paylaşıp çeşitli talepler sıralaması ise bahsi geçen adalet vurgusunun önemli

bir yansıması. Carnivia sitesi, sanal ve gerçek arasındaki çizginin kaybolduğu, "işlemekten keyif alınan bir günaha" benzeyen ve insanların yüzlerini silikleştirdiği bir alan. Avrupa'nın maskeli ve karanlık geçmişi gibi... Soruşturmacıların elindeki dosyalar, Holt tarafından satırlara bu minvalde yerleştiriliyor.

Bununla birlikte, ABD'nin yakın tarihlerde kaçırıldığı, işkence ederek "sorguladığı", özel hapishanelerde yıllarca tuttuğu "mahkûmların" hatırlatıldığı satırlar, ABD ve müttefiklerinin uyguladığı yöntemlerin ahlaki ve hukuki açıdan eleştirisine de yöneliyor. Holt'un kimi ayrıntılarla (örneğin turuncu tulum giydirilen Mia...) birbirine eklemlediği bu olaylar, kitabın kurmacayla gerçekleri birleştiren taraflarından sadece biri.

Holt'un izlediği bir başka yol, CIA'nin yaptığı ve yapmayı sürdürdüğü işkencelerle Mia'nın baskı gördüğü ortam arasındaki benzerlikleri öne çıkararak neyin işkence sayılıp sayılmadığına dair zihni bulandıran tartışmalara dikkat çekmek. Bu noktada da gerçeklerle kurmacanın birbirine paralel gittiğini görüyoruz.

"CIA, KİLİSEYE DUA ETMEK İÇİN GİTMEZ"

Holt, genç kızın kaçırılışıyla İtalya'da ve Avrupa'nın genelinde, Soğuk Savaş dönemindeki kirli ilişki ağına ve bunda ABD'nin oynadığı role de değiniyor. Yazar böylece tarikatlar, siyaset ve Vatikan bağlantısını kapsayan eski defterleri de açıyor. ABD, NATO ve onların destekçilerinin, ülkeleri komünizmden arındırma mücadelesinden doğan uzun vadeli hesaplaşmaların, Kayıp Geçmiş'teki olayların yaşandığı döneme dek gelen bir yansımasıyla yüzleşiyoruz. Elbette çeşitli yozlaşmalarla da...

Mia'nın kaçırılmasının, bütün bunlarla doğrudan ilişkili olup olmadığını açıklamak, romana dair büyük bir ipucu vermek anlamına gelir. Fakat kaçırılma, sıraladığım noktaların yeniden gündeme taşınmasını sağlıyor, o kesin. Başka bir deyişle iç içe geçen siyasetin, suçun ve dinin, kimlerin elinde nasıl ve ne amaçla kullanılan bir silaha dönüştüğü, romandaki olay örgüsüyle beraber veriliyor Holt tarafından. Bunu da yazarın satırlarına aldığı bir Güney Amerika sözü perçinliyor: "CIA, kiliseye dua etmek için gitmez." Piola ve Kat, araştırmada ilerledikçe bu sözün ne kadar doğru olduğunu kavıyor.

Bir bütün olarak değerlendirilirse romanda polisiye, tarih ve kurmacanın birlikteliği dikkat çekiyor. Avrupa'nın yakın geçmişi ve bugünü arasında kurulabilecek bağlantılar, kapanmamış hesapların ve yerini bulmamış adaletin nelere yol açabileceğini de gösteriyor. Kitabın manidar ismi de böylece taşıdığına oturtuyoruz. ■

Kayıp Geçmiş / Jonathan Holt / Çeviren: Ziya Celayıroğlu / Yapı Kredi Yayınları / 432 s.

Jonathan Holt